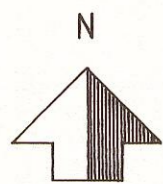

0 100 200 300 400 500 m

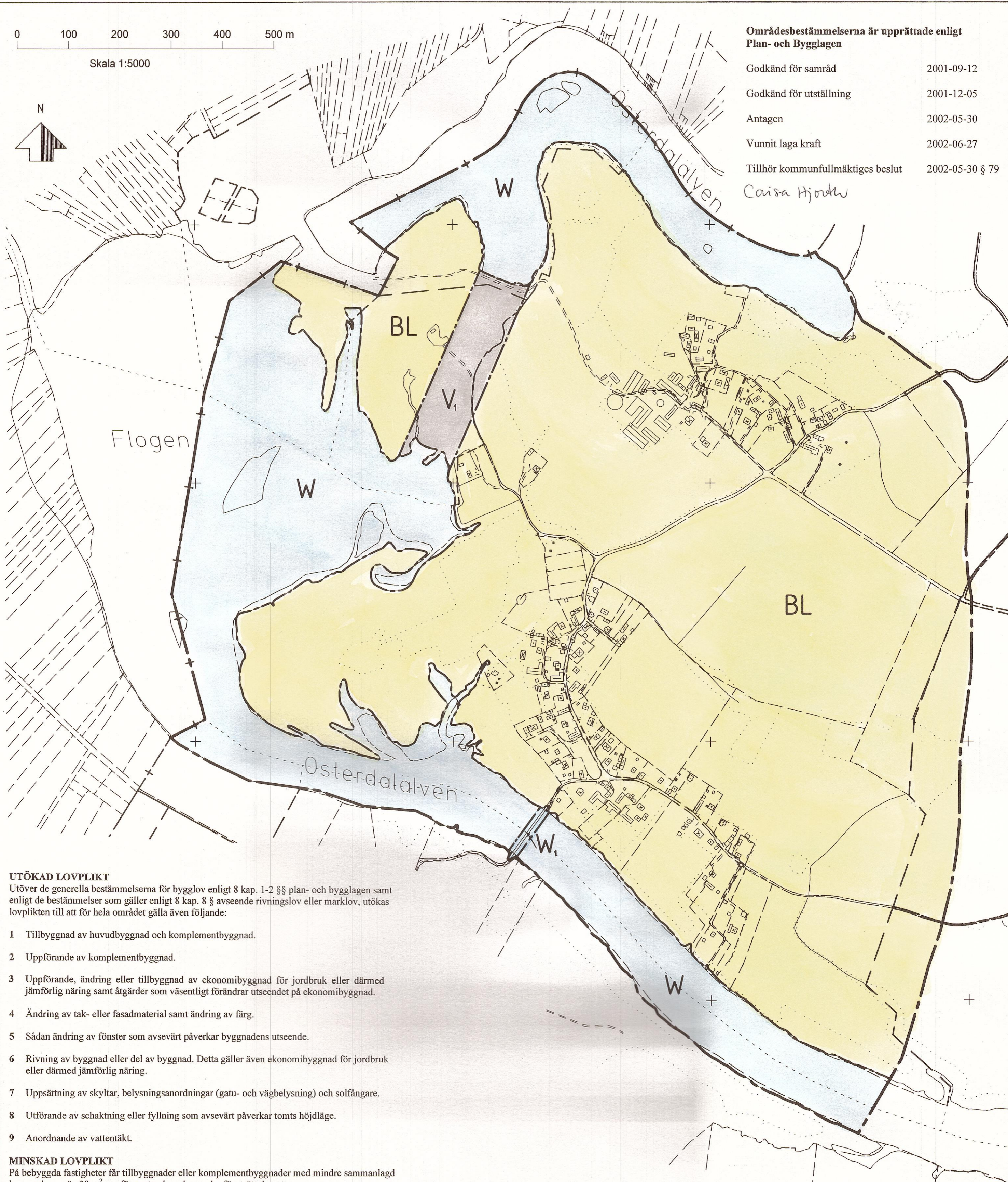
Skala 1:5000

Områdesbestämmelserna är upprättade enligt
Plan- och Bygglagen

Godkänd för samråd	2001-09-12
Godkänd för utställning	2001-12-05
Antagen	2002-05-30
Vunnit laga kraft	2002-06-27
Tillhör kommunfullmäktiges beslut	2002-05-30 § 79

Caissa Hjorth

UTÖKAD LOVPLIKT

Utöver de generella bestämmelserna för bygglov enligt 8 kap. 1-2 §§ plan- och bygglagen samt enligt de bestämmelser som gäller enligt 8 kap. 8 § avseende rivningslov eller marklov, utökas lovplikten till att för hela området gälla även följande:

- 1 Tillbyggnad av huvudbyggnad och komplementbyggnad.
- 2 Uppförande av komplementbyggnad.
- 3 Uppförande, ändring eller tillbyggnad av ekonomibyggnad för jordbruk eller därmed jämförlig näring samt åtgärder som väsentligt förändrar utseendet på ekonomibyggnad.
- 4 Ändring av tak- eller fasadmateriell samt ändring av färg.
- 5 Sådan ändring av fönster som avsevärt påverkar byggnadens utseende.
- 6 Rivning av byggnad eller del av byggnad. Detta gäller även ekonomibyggnad för jordbruk eller därmed jämförlig näring.
- 7 Uppsättning av skyltar, belysningsanordningar (gatu- och vägbelysning) och solfångare.
- 8 Utförande av schaktning eller fyllning som avsevärt påverkar tomts höjdläge.
- 9 Anordnande av vattentäkt.

MINSKAD LOVPLIKT

På bebyggda fastigheter får tillbyggnader eller komplementbyggnader med mindre sammanlagd byggnadsarea än 30 m² uppföras utan bygglov under förutsättning att:

- 1 Nybyggnaders byggnadshöjd inte överstiger 4,5 meter.
- 2 Nybyggnad eller tillbyggnad förläggs minst 4,0 meter från tomtråns.
- 3 Tillbyggnaden inte är större eller bredare än den tillbyggda byggnaden.
- 4 Nybyggnad uppförs i omedelbar anslutning till andra byggnader på tomtplassen.
- 5 Nybyggnader och tillbyggnader utförs med fasader enligt de allmänna råden i beskrivningen.
- 6 Nybyggnader och tillbyggnaders tak utformas enligt de allmänna råden i beskrivningen.
- 7 Skriftligt medgivande inhämtats från ägare till angränsande fastigheter, väghållare och eventuell nyttjanderättshavare.

SKYDDSBESTÄMMELSER

- 1 Väg-/gatusträckningar skall bevaras, beläggning med asfalt får ej förekomma.
- 2 Flottbron skall hållas i stånd och får ej rivas eller förvanskas.

BESTÄMMELSER

GRÄNSBETECKNINGAR

- · — · — Gräns för bestämmeområdet
- · — — — Användningsgräns

ANVÄNDNING AV MARK OCH VATTEN

- BL Bebyggelse, jordbruk
- V₁ Kanal
- W Öppet vattenområde
- W₁ Flottbro

ANTAGANDEHANDLING

Områdesbestämmelser för Österfors
i Gagnefs kommun, Dalarnas län

Upprättad i januari 2002

Hans Ekborg
Hans Ekborg, arkitekt SAR
Magasinet Arkitektkontor

2002-06-27

ANTAGANDEHANDLING

Områdesbestämmelser för Österfors

i Gagnefs kommun, Dalarnas län

Upprättade i januari 2002-04-25

Kompletterade i mars 2002

BESKRIVNING

BILAGA: ALLMÄNNA RÅD I BYGGNADSVÅRD

SAMRÅDSREDOGÖRELSE

FASTIGHETSFÖRTECKNING

ANTAGANDEHANDLING

Områdesbestämmelser för Österfors

i Gagnefs kommun, Dalarnas län

Upprättade i januari 2002

Kompletterade i mars 2002

INLEDNING

Områdesbestämmelserna har upprättats för att säkerställa det riksintresse för kulturmiljön som utgörs av Övre och Nedre Österfors, i enlighet med kommunens översiktsplan. Områdets avgränsning överensstämmer till största delen med riksintressets gräns med två undantag. Mot söder är hela Österdalälven medtagen så att älvens och flottbrons användning kan regleras i områdesbestämmelserna. Vid Gråda kraftstation i väster har områdets avgränsning anpassats till kommungränsen mot Leksands kommun.

Områdesbestämmelserna är avsedda att vara det instrument som ger kommunen möjlighet att styra bebyggelseutvecklingen i Österfors på ett sätt som överensstämmer med områdets skyddsvärda intressen.

Genom utökad bygglovplikt ges miljö- och byggnadsnämnden möjlighet att föra en dialog med byborna såväl vid uppförande av nya byggnader som vid om- och tillbyggnader samt vid rivning av byggnader. Lovplikten omfattar även ekonomibygnader.

Områdesbestämmelserna reglerar även användningen av ett inom gränsen för riksintresset beläget mark- och vattenområde för den planerade kommunikationsleden Gråda Slussar.

BESKRIVNING

HANDLINGAR

Till områdesbestämmelserna hör denna planhandling, som innehåller beskrivning, bestämmelser och kartbilaga, samrådsredogörelse, utlåtande samt fastighetsförteckning. I en bilaga till områdesbestämmelserna finns allmänna råd i byggnadsvård, som även omfattar rekommendationer för nya byggnader.

Områdesbestämmelserna hanteras enligt normalt planförfarande, vilket innebär att dessa, efter det att samråd har genomförts och inkomna skrivelser sammanfattats i en samrådsredogörelse, ställs ut offentligt för granskning innan antagande kan ske.

TIDIGARE STÄLLNINGSTAGANDEN

I översiktsplanen från 1998 anges att kommunen avser att upprätta områdesbestämmelser för att trygga riksintresset. Hela området har mycket stort kulturhistoriskt och miljömässigt värde, ett bevarande är mycket angeläget. Vidare anges att i avvaktan på områdesbestämmelserna bör kommunen, i samarbete med antikvarisk expertis, ta fram rekommendationer för ny-, om- och tillbyggnader. Innan områdesbestämmelser antagits skall bygglov för nybyggnader remitteras till länsantikvarien.

Ett planprogram, upprättat 2000-08-21, har varit utsänt för yttrande till länsstyrelsen, berörda intressenter och kommunala organ i början av 2001. Vid samma tid har också hållits ett samrådsmöte i Österfors bystuga. Inkomna synpunkter med kommentarer har av stadsarkitekt Göran Borgstrand sammanställts till ett yttrande, daterat 2001-02-28. Miljö- och

byggnadsnämnden har 2001-03-07 beslutat att yttrandet skall vara en del av kommunens program för det fortsatta arbetet med områdesbestämmelserna.

HISTORIK

Området öster om Grådaforsen i Dalälven har tidigt varit bebott och brukats. Fornminnen som boplatser från stenåldern och järnframställningsplatser från järnåldern vittnar om detta.

Bynamnet Österfors (öster om forsen) nämns första gången 1571. I "Östre Fors" fanns då två gårdar – bönderna Per Erssons och Mats Olssons.

1695 hade antalet skattebetalare i Österfors ökat till åtta, 1750 till 15 och 1766 till 17. I mitten av 1800-talet fanns 33 gårdar i Österfors. Av folkräkningsprotokollet framgår att 293 personer bodde i Österfors år 1910, fördelat på 55 hushåll i 50 gårdar. 1933 hade 16 gårdar djur. Tre av dessa tog sina djur till fäbodrar.

I Österfors har tidigare funnits bland annat smed, skomakare, affär och småskola (nuvarande bystugan). Fram till slutet av 1930-talet fanns också både dansbana och idrottsplats.

I anslutning till Grådaforsen har det genom århundradena funnits en mängd verksamheter med behov av närhet till vatten, såsom såg, kvarn, färgeri, vadmalstamp och beredningsverk. Vid mitten av 1700-talet utarbetades även ett förslag till kanal och slussar förbi forsen. Kanalen började anläggas på 1820-talet men blev aldrig färdigställd.

Byläget vid Österdalälven är mycket ålderdomligt, där Nedre Österfors gårdar ännu ligger kvar på den plana marken. En del andra gamla byar, t ex Västerfors, har flyttats från sina ursprungliga platser i älvens dalgång, antingen för att kunna bruka åkermarken på slätten eller för att undkomma vårfloedens översvämningar.

NULÄGE

De huvudsakliga näringarna i Österfors idag är fortfarande jordbruk och djurhållning. Idag brukas jordbruksmarken dock endast av en handfull gårdar, där den största utgörs av Österfors Farm i Övre Österfors. Övriga bybor har sin utkomst på annat håll.

Den gamla miljön i Övre och Nedre Österfors är till mycket stor del bevarad. Byarna består av två mycket fina byklungor i ett, tack vare jordbruket, öppet och väl hävdad odlingslandskap, med bebyggelsen grupperad utmed slingrande bygator.

Bebyggelsen i byarna utgörs huvudsakligen av gamla och välbevarade gårdar som har sitt ursprung i bondesamhällets byggnadsskick med kringbyggda gårdar, månghussystem och långa huslängor. Många av månghussystemets mindre byggnader har dock rivits genom åren. Samtidigt har den äldre bebyggelsen i byarna under senare år kompletterats med en del nyare villor och fritidshus.

Till miljön i Nedre Österfors hör också den ålderdomliga flottbron över Österdalälven. Bron, 144 meter lång och fyra meter bred, med 300-åriga anor, är en av kommunens och Dalarnas två kvarvarande flottbroar.

Under senare år har planer på att färdigställa den på 1820-talet påbörjade kanalen vid Grådaforsen tagit en allt fastare form. Ett beslutsunderlag, "Gråda Slussar – en förstudie 2001", som belyser förutsättningarna för att genomföra ett sådant projekt, har nyligen utarbetats av Gagnefs Intresseförening.

FÖRUTSÄTTNINGAR OCH MOTIVERING TILL BESTÄMMELSERNA

I det följande redovisas de båda byarnas, den ingående bebyggelsens och andra karaktärsdrag. Redovisningen av karaktärsdragen utgör tillsammans med de allmänna råd i byggnadsvård, som redovisas i en särskild bilaga, rekommendationer för framtida förändringar.

Avsikten är att ovan angivna rekommendationer ska underlätta tolkningen av bestämmelserna och även vara ett stöd för miljö- och byggnadsnämnden vid bygglovprövning.

Avsikten är också att mindre ny- och tillbyggnader ska kunna få uppföras utan bygglov, om de utformas enligt bilagans allmänna råd i byggnadsvård, och om vissa andra förutsättningar samtidigt är uppfyllda.

Byarna. Övre och Nedre Österfors utgör fortfarande intressanta bymiljöer i ett öppet och väl hävdad odlingslandskap. Det är viktigt att byarnas sammanhållna karaktär bibehålls så att de kan upplevas som klart avgränsade såväl i förhållande till det omgivande jordbrukslandskapet som till varandra. En viktig kvalitet finns även i den visuella kontakten med Gagnefs kyrka. Jordbruksmarken bör inte ge plats åt stora sammanhängande exploateringar. Vid ny bebyggelse i byarnas utkant måste dess placering prövas noga så att denna inte inkräktar på byarnas solitära ställning i landskapet.

Gårdarna. Genom åren har byggnadsbeståndet utglesats för många av de gårdar i Övre och Nedre Österfors som ursprungligen präglats av månghussystem och kringbyggdhet. Därför är det viktigt att de långa uthuslängor, härbren mm som fortfarande vittnar om det tidigare byggnadsskicket får vara kvar. För att ge miljö- och byggnadsnämnden möjlighet att pröva om en byggnad ska få rivas eller inte, införs rivningslov för hela området i den utökade lovplikten.

När det gäller nya byggnader kan dessa med fördel placeras i lägen som ingått i tidigare gårdsbildningar.

Boningshusen. I Övre och Nedre Österfors är boningshusen, som består av en- eller tvåbostadshus, genomgående rödmålade, många med vita knutar. Endast två undantag bekräftar regeln – ett som är omålat, grått, samt ett som är målat i en grågrön kulör. Fasaderna är enligt rådande byggnadsskick för det mesta klädda med stående träpanel. Även hus med liggande träpanel förekommer, liksom en del med synligt timmer.

Yttertaken utgörs oftast av lertegeltak. Betongpannor förekommer på en del hus. En del verandor mm med flack taklutning är täckta med slät plåt.

De flesta fönster är vita med vita fönsteromfattningar och har stående proportioner. Vanligast förekommande är tvåluftsfönster med fast mittpost, ofta med spröjsade bågar. Fyrluftsfönster med fast mitt- och tvärpost förekommer endast i ett fåtal hus. Några av de nyare boningshusen har fönster av annan typ. Fönsterluckor förekommer nästan inte alls.

Boningshusen, som utgörs av en- till tvåvåningshus karaktäriseras av rektangulära planformer och enkla volymer, sammansatta i vinkel. Sadeltaket är den dominerande takformen, med taklutningar mellan 22-35 grader. Endast ett par av husen i byarna har brutet tak, beroende på en mer kvadratisk än rektangulär planform. Takkupor, taklyft och takfönster förekommer endast i några enstaka fall.

Källare förekommer i ett par nyare boningshus.

Det är viktigt att ombyggnader inte förstör husens karaktär. För nya boningshus är det angeläget att dessa ges ett helhetsintryck som väl sammanfaller med den befintliga bebyggelsens byggnadstradition, även om det ändå får synas att det är ett nytt hus.

Ekonomibyggnaderna. Tillsammans med övriga komplementbyggnader är ekonomibyggnaderna rödmålade, med undantag av en nyligen uppförd byggnad i Övre Österfors som ännu inte avfärgats. Väggarna är oftast utförda i traditionella material som stående träpanel eller synligt timmer. Några nyare ekonomibyggnader är beklädda med stående plåt. Vanligast förekommande takmaterial är lertegel och sinuskorugerad plåt.

Även för ekonomibyggnaderna är det angeläget att dessa ges ett intryck som sammanfaller med befintlig bebyggelse, varför det är viktigt att välja traditionella tak- och fasadmateriäl. Beroende på byggnadens funktion bör dock andra material än de traditionella kunna accepteras, om de har en avståndsverkan beträffande färg och struktur, som ansluter till befintlig bebyggelse.

Bygatorna. Karaktäristiskt för bygatorna är hur dessa slingrar sig genom byn, vilket är angeläget att bevara, liksom gatornas tvärsektion utan diken. Bygatorna förses därför med en skyddsbestämmelse. Det är också angeläget att bygatorna även i fortsättningen är belagda med exempelvis oljegrus, grus eller sand. Svart asfalt med vitmålade kantmarkeringar skulle utgöra ett främmande inslag i byarnas karaktär.

Inhägnader. De olika typer av inhägnader som förekommer i byarna präglas av genomsiktighet; häckar som inte är alltför höga, trädgårdsgårdar, spjälstaket, får- och häststaket. Höga plank eller andra typer av insynsskydd förekommer ej.

Gatubelysning. Ett bevarande av kulturmiljöerna i Övre och Nedre Österfors omfattar även hur byarna upplevs när det är mörkt. För att ge miljö- och byggnadsnämnden möjlighet att pröva även gatubelysningens utformning omfattas denna av den utökade lovplikten avseende belysningsanordningar.

Flottbron. Eftersom flottbron har ett mycket stort bevarandevärde förses den med en skyddsbestämmelse, samtidigt som användningen av vattenområdet vid dess lokalisering läggs fast. Ett genomförande av Gråda Slussar innebär att flottbron måste medge båtpassage, vilket den inte gör idag. En sådan ombyggnad måste ske utan att flottbrons utseende förvanskas.

Gråda Slussar. För att säkerställa ett markområde för genomförandet av kommunikationsleden Gråda Slussar redovisas ett område för kanaländamål i bestämmelserna. Den del av Österdalälven som är belägen inom bestämmelseområdet redovisas som öppet vattenområde (med undantag för flottbron), vilket innebär att det skall vara öppet för sjötrafik, bad, fiske etc. enligt de regler som gäller på platsen.

ALLMÄNNA HÄNSYNSREGLER FÖR JORDBRUKET

Jordbruksmarken inom bestämmelseområdet kan anses omfattas av samma områdesanknutna rekommendationer, som den i öster angränsande jordbruksmarken, som i kommunens översiktsplan har getts beteckningen 18. Beteckningen omfattar av lantbruksnämnden redovisad bestående jordbruksmark och har getts följande rekommendationer:

Jordbruket prioriteras. Lantbruksenheten samt den lokala LRF-avdelningen är remissinstans i ärenden om nya bostads- och fritidshus.

BESTÄMMELSER

GRÄNSBETECKNINGAR

————— Gräns för bestämmeområdet

— . — . — Användningsgräns

ANVÄNDNING AV MARK OCH VATTEN

BL	Bebyggelse, jordbruk
----	----------------------

V ₁	Kanal
----------------	-------

W	Öppet vattenområde
---	--------------------

W ₁	Flottbro
----------------	----------

PLACERING, UTFORMNING, UTFÖRANDE

Då området utgör ett för kulturmiljövården värdefullt bebyggelseområde skall placering, utformning och utförande av byggnader, andra anläggningar, tomter mm ske med hänsynstagande till den riksintressanta miljön i enlighet med 3 kap. 6 § miljöbalken och 3 kap. 12 § plan- och bygglagen.

UTÖKAD LOVPLIKT

Utöver de generella bestämmelserna för bygglov enligt 8 kap. 1-2 §§ plan- och bygglagen samt enligt de bestämmelser som gäller enligt 8 kap. 8 § avseende rivningslov eller marklov, utökas lovplikten till att för hela området gälla även följande:

- 1 Tillbyggnad av huvudbyggnad och komplementbyggnad.
- 2 Uppförande av komplementbyggnad.
- 3 Uppförande, ändring eller tillbyggnad av ekonomibygnad för jordbruk eller därmed jämförlig näring samt åtgärder som väsentligt förändrar utseendet på ekonomibygnad.
- 4 Ändring av tak- eller fasadmateriäl samt ändring av färg.
- 5 Sådan ändring av fönster som avsevärt påverkar byggnadens utseende.
- 6 Rivning av byggnad eller del av byggnad. Detta gäller även ekonomibygnad för jordbruk eller därmed jämförlig näring.
- 7 Uppsättning av skyltar, belysningsanordningar (gatu- och vägbelysning) och solfångare.
- 8 Utförande av schaktning eller fyllning som avsevärt påverkar tomts höjdläge.
- 9 Anordnande av vattentäkt.

MINSKAD LOVPLIKT

På bebyggda fastigheter får tillbyggnader eller komplementbyggnader med mindre sammanlagd byggnadsarea än 30 m² uppföras utan bygglov under förutsättning att:

- 1 Nybyggnaders byggnadshöjd inte överstiger 4,5 meter.
- 2 Nybyggnad eller tillbyggnad förläggs minst 4,0 meter från tomtgräns.
- 3 Tillbyggnaden inte är större eller bredare än den tillbyggda byggnaden.
- 4 Nybyggnad uppförs i omedelbar anslutning till andra byggnader på tomtplatsen.
- 5 Nybyggnader och tillbyggnader utförs med fasader enligt de allmänna råden i beskrivningen.
- 6 Nybyggnader och tillbyggnaders tak utformas enligt de allmänna råden i beskrivningen.
- 7 Skriftligt medgivande inhämtats från ägare till angränsande fastigheter, väghållare och eventuell nyttjanderättshavare.

SKYDDSBESTÄMMELSER

- 1 Väg-/gatusträckningar skall bevaras, beläggning med asfalt får ej förekomma.
- 2 Flottbron skall hållas i stånd och får ej rivas eller förvanskas.

ÖVRIGT

Strandskydd. Om en ny byggnad avses uppföras eller om en befintlig byggnad avses ändras till väsentligt annat ändamål inom Österdalälvens strandskyddsområde, som omfattar ett område intill 100 meter från strandlinjen, måste dispens från strandskyddet sökas. Strandskyddet innebär även förbud mot anläggningar, anordningar och andra åtgärder som hindrar allmänhetens tillträde eller väsentligt försämrar livsvillkoren för växt- och djurlivet.

Väglagen. Inom ett avstånd av tolv meter från en allmän vägs vägområdeskant får inte utan länsstyrelsens tillstånd uppföras byggnader, göras tillbyggnader, utföras andra anläggningar eller vidtas andra åtgärder som kan inverka menligt på trafiksäkerheten. Kravet på tillstånd från länsstyrelsen gäller inte i fråga om åtgärder för vilka bygglov krävs.

Fornminnen. Fasta fornlämningar är skyddade enligt 2 kap. kulturminneslagen. Den som avser att uppföra en byggnad eller anläggning bör i god tid ta reda på om någon fast fornlämning kan beröras och i så fall snarast samråda med länsstyrelsen.

AVSLUTNING

Bygglov. Observera att de generella bestämmelserna för bygglov, rivningslov och marklov innebär att även andra åtgärder än de som anges i områdesbestämmelserna kan vara lovpliktiga.

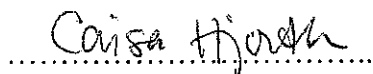
Bygganmälan. För att få påbörja vissa arbeten – vilka anges i plan- och bygglagen – krävs det att miljö- och byggnadsnämnden meddelas om arbetena genom en bygganmälan. Arbetena får normalt inte påbörjas förrän tidigast tre veckor efter det att bygganmälan kommit in till miljö- och byggnadsnämnden. Detta gäller oavsett om åtgärderna är lovpliktiga eller inte.

Miljö- och byggnadsnämnden. Råd och upplysningar i frågor som rör bygglov, rivningslov, marklov och bygganmälan lämnas av miljö- och byggnadsnämnden. Det ingår också i miljö- och byggnadsnämndens uppgift att upplysa om när en åtgärd även kräver tillstånd från andra myndigheter.

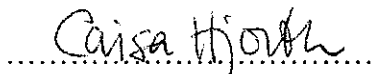
Magasinet arkitektkontor

Hans Ekborg
Arkitekt SAR

Tillhör kommunfullmäktiges
beslut 2002-05-30 § 79

.....

Områdesbestämmelserna har
vunnit laga kraft 2002-06-27

.....

Områdesbestämmelser för Österfors

Gagnefs kommun, Dalarnas län

SAMRÅDSREDOGÖRELSE

HUR SAMRÅDET BEDRIVITS

Underrättelse

Miljö- och byggnadsnämnden beslutade 2001-09-12, § 107, att godkänna områdesbestämmelser för Österfors, upprättade av Magasinet arkitektkontor i september 2001, för samråd enligt 5 kap. 20 § plan- och bygglagen.

Underrättelse har i brev 2001-10-23 sänts till länsstyrelsen, sakägare, fastighetsbildningsmyndigheten m fl,. Till detta brev var planhandlingarna bifogade. Kommunala nämnder, styrelser och förvaltningar har fått handlingarna på remiss från och med 2001-10-23. Samrådsmöte har ägt rum den 23 november i Österfors bystuga. Samrådet pågick till och med 2001-11-29.

Handlingar

Under samrådet har ärendet bestått av följande planhandlingar:

1. Beskrivning, bestämmelser och kartbilaga
2. Bilaga: Allmänna råd i byggnadsvård

SAMMANFATTNING AV FRAMFÖRDA SYNPUNKTER

Yttranden utan erinringar

Följande remissinstanser har inte framfört några erinringar mot planförslaget:

Folkpartiet, 2001-11-10

Barn- och utbildningsnämnden, 2001-11-13

Kultur- och fritidsnämnden, 2001-11-19

Dalarnas museum, 2001-11-21

Socialnämnden, 2001-11-22

Gagnefs Hembygdsförening, 2001-11-26

Yttranden med erinringar

Här följer en sammanfattning av och kommentar till under samråd tiden inkomna synpunkter. De skriftliga yttrandena finns i sin helhet tillgängliga hos miljö- och byggförvaltningen.

Kjerstin Malm / Rolf Andersson

2001-11-08

Den nyligen uppförda större ekonomibyggnaden i Övre Österfors med sina längst upp under takfoten synliga starka lysrör överensstämmer inte med ambitionen i områdesbestämmelserna om att ett bevarande av kulturmiljöerna även ska omfatta hur byarna upplevs när det är mörkt. Älägg ägarna att i efterhand genomföra åtgärder för att dölja det starka ljusskenet.

Kommentar: Den åberopade ekonomibyggnaden avviker på flera punkter från de föreslagna områdesbestämmelserna. Redan uppförd bebyggelse regleras dock inte av områdesbestämmelserna om inte någon åtgärd som omfattas av lovplikten planeras.

Kommunstyrelsen

2001-11-14

Ändra skyddsbestämmelserna så att dessa medger att flottbron görs öppningsbar för båttrafik i framtiden även om det skulle innebära en förändring av flottbrons utseende.

Kommentar: Syftet med skyddsbestämmelsen för flottbron är just att dess utseende inte ska få förändras nämnvärt. I Gagnefs Intresseförenings förstudie om Gråda slussar konstateras att flottbrons unika värde kräver en öppningslösning som kan accepteras av alla parter. I förstudien redovisas en principlösning för en öppningsbar flottbro, framtagna i samråd med länsantikvarien i samband med en fältbesiktning, som endast innebär marginella förändringar av den nuvarande flottbrons utseende.

Inger och Rolf Lindkvist
2001-11-19

Österfors Farms stora uthus belyser en stor del av omgivande åkermark och liknar en industribyggnad.

Kommentar: Se kommentar till Kjerstin Malm / Rolf Anderssons yttrande.

Den ganska nyuppsatta gatubelysningen bidrar inte till ett bevarande av en gammal kulturby. Byt om möjligt till belysningsstolpar och belysning av gammal karaktär.

Kommentar: Redan uppförda belysningsanordningar omfattas inte av områdesbestämmelserna. Tillkommande belysningsanordningar föreslås dock, bl. a på grund av den nämnda gatubelysningens utseende, omfattas av områdesbestämmelsernas utökade lovplikt.

Vad erbjuds som kompensation för restriktionerna, bl. a mot parabolantennar?

Kommentar: Den föreslagna utökade lovplikten innebär ingen annan restriktion än att miljö- och byggnadsnämnden vid förändringar ges möjlighet att diskutera alternativ utformning och placering med fastighetsägaren. Som kompensation för detta kan miljö- och byggnadsnämnden besluta att ett sådant bygglov ska vara avgiftsfritt.

Miljöinspektör Ove Persson
2001-11-21

Områdesbestämmelserna verkar inte för att bystrukturen bevaras . Riktlinjer för placering av ny bebyggelse saknas. Vilken bystruktur eftersträvas, radby eller klungby?

Kommentar: Områdesbestämmelsernas beskrivning av de båda byklungorna, deras solitära ställning i landskapet mm, ger fullt tillräcklig vägledning för miljö- och byggnadsnämnden vid lokaliseringsprövning av ny bebyggelse enligt den generella bygglovplikten. Alternativt kan ny bebyggelse komma att prövas genom detaljplaneläggning. Därutöver föreslås rivningslov införas för hela området, vilket ger ytterligare förutsättningar för att bevara den befintliga bystrukturen.

Områdesbestämmelserna skyddar inte jordbruksmarken från exploatering.

Kommentar: Se föregående kommentar. I områdesbestämmelsernas beskrivning anges dessutom att jordbruket ska prioriteras och att lantbruksenheten och den lokala LRF-avdelningen är remissinstans i ärenden om nya bostads- och fritidshus.

Nödvändiga rationaliseringar inom jordbruket kan komma att försvåras. Nya stora stallar och ekonomibygnader kan bli svåra att bygga om bestämmelsernas byggnadskriterier skall gälla för jordbruket.

Kommentar: De föreslagna bestämmelserna medför självklart en viss inskränkning i handlingsfriheten för näringsidkaren, men risken för störningar av den pågående driften är i regel överdriven. De överprövningar på andra håll som har skett i regeringen har i huvudsak resulterat i bedömningen att de olägenheter som uppkommer är så begränsade att de måste tålas.

Att bevara flottbron och samtidigt reservera ett område för kanaländamål innehåller en konflikt; kanalen kräver ombyggnad av flottbron så att båtar kan passera.

Kommentar: Se kommentar till kommunstyrelsens yttrande.

En effektiv energianvändning, t ex. solfångare i kombination med vedeldning, försvåras då solfångare blir lovpliktiga.

Kommentar: Den föreslagna utökade lovplikten innebär ingen annan restriktion än att miljö- och byggnadsnämnden ges möjlighet att diskutera alternativ utformning och placering av solfångare med fastighetsägaren. Miljö- och byggnadsnämnden kan även besluta att ett sådant bygglov ska vara avgiftsfritt.

Bestämmelserna bör innehålla riktlinjer för energianvändningen, t ex. att vedeldning skall ske mot ackumulatortank.

Kommentar: En sådan reglering kan inte ske med områdesbestämmelser, då den till innehållet inte stämmer med 5 kap 16 § PBL.

Österfors byalag

2001-11-24

Utökad lovplikt skall vara avgiftsfri.

Kommentar: Bygglovsavgiften kan inte regleras i områdesbestämmelserna. Däremot kan miljö- och byggnadsnämnden, i samband med att bygglovstaxan fastställs, besluta om att vissa typer av bygglov ska vara befriade från avgift.

Österfors Farm ringas in och undantas från områdesbestämmelserna.

Kommentar: Syftet med områdesbestämmelserna är att tillgodose ett riksintresse, vilket även Österfors Farm är en del av. Det måste därför anses befogat att ställa utökade krav även på Österfors Farm. Se även kommentaren till miljöinspektör Ove Perssons yttrande avseende jordbrukets ekonomi-byggnader.

Utökad lovplikt för belysningsanordningar, parabolantenner och solfångare stryks.

Kommentar: Syftet med den föreslagna utökade lovplikten är att miljö- och byggnadsnämnden vid förändringar ska ges möjlighet att diskutera alternativ utformning och placering med fastighetsägaren. När det t ex. gäller solfångare så kanske andra lösningar än solfångare på taket kan diskuteras – de flesta taklutningar i Österfors är mellan 22-35 grader medan en taklutning som möjliggör integrerade solfångare, även för vinterbruk, behöver vara mellan 45-70 grader. Utökad lovplikt för parabolantenner kan strykas, om Miljö- och byggnadsnämnden så finner lämpligt.

Värdet av att flottbron får behålla sitt utseende skall förstärkas, med erfarenhet av vad som hänt med flottbron i Kyrkbyn.

Kommentar: Den föreslagna skyddsbestämmelsen är fullt tillräcklig för ett bevarande av den nuvarande flottbron, om den dessutom i framtiden ska kunna göras öppningsbar. I annat fall måste flottbron ges ett bevarandeskydd utöver områdesbestämmelserna, dvs. byggnadsminnesförklaras.

Länsstyrelsen

2001-11-26

Riksintresse

Motivering bör anges till varför områdesbestämmelsernas yttre gräns inte överensstämmer med riksintressets gräns.

Kommentar: Områdesbestämmelsernas yttre gräns justeras. Eventuella mindre avvikelser från riksintressets gräns motiveras i områdesbestämmelsernas beskrivning.

Övrigt

Områdesbestämmelserna bör kompletteras med att strandskyddet inte enbart innebär förbud mot byggnader utan även mot anläggningar, anordningar och andra åtgärder som hindrar allmänhetens tillträde eller väsentligt försämrar livsvillkoren för växt- och djurlivet.

Kommentar: Områdesbestämmelserna kompletteras enligt yttrandet.

Centerpartiet

2001-11-28

Den utökade lovplikten får inte innebära att byns verksamma företag får inskränkningar eller störningar i sina verksamheter.

Kommentar: Se kommentaren till miljöinspektör Ove Perssons yttrande avseende jordbrukets ekonomibygnader.

Områdesbestämmelserna får inte innebära att extra fördyringar drabbar de boende och verksamma i byn.

Kommentar: Se kommentaren till Österfors byalags yttrande avseende befrielse från bygglovavgift.

Vägverket
2001-11-29

Bestämmelsen om 12 meters byggnadsfritt avstånd från vägområdeskanten gäller endast för allmän väg enligt § 47 i väglagen.

Kommentar: Områdesbestämmelserna kompletteras med att avståndet gäller för allmän väg. Med hänsyn till byns karaktär kan bebyggelsen tillåtas närmare vägen, om det inte utgör en trafikrisk.

Vid **samrådsmöte** 2001-11-23 i Österfors bystuga deltog ett 20-tal personer. Byns gemensamma synpunkter framgår av samrådsyttrandet från Österfors byalag.

STÄLLNINGSTAGANDE

Områdesbestämmelsernas yttre gräns justeras. Eventuella mindre avvikelser från riksintressets gräns motiveras i områdesbestämmelsernas beskrivning.

Texten om strandskyddet under rubriken Övrigt kompletteras enligt länsstyrelsens yttrande med att strandskyddet inte enbart innebär förbud mot byggnader utan även mot anläggningar, anordningar och andra åtgärder som hindrar allmänhetens tillträde eller väsentligt försämrar livsvillkoren för växt- och djurlivet.

Texten om väglagen kompletteras enligt vägverkets yttrande med att 12 meters byggnadsfritt avstånd från vägområdeskanten endast gäller för allmän väg.

Övriga synpunkter föreslås inte föranleda några åtgärder.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Miljö- och byggnadsnämnden föreslås besluta

att godkänna samrådsredogörelsen
att med ovan angivna ändringar och kompletteringar godkänna områdesbestämmelserna för Österfors för utställning.

Gagnef 2001-12-05

Göran Borgstrand
Stadsarkitekt

LÄNSSTYRELSEN
DALARNAS LÄN

LIVSMILJÖ - Samhällsplanering
Planarkitekt Jenny Friström
Telefon: 023-810 69
Telefax: 023-818 88
E-post: jenny.fristrom@w.lst.se

YTTRANDE

2001-11-26

202-13164-2001

Gagnefs kommun
Miljö- och Byggnadsnämnden
Box 1
780 41 GAGNEF

GAGNEFS KOMMUN Miljö- och byggnadsnämnden 2001 -11- 28 Dnr P 2000-0007
--

Samråd om områdesbestämmelser för ÖSTERFORS i Gagnefs kommun

Länsstyrelsen har för samråd mottagit rubricerade områdesbestämmelser, upprättade i september 2001.

Vad gäller riksintressen, mellankommunal samordning samt hälsa och säkerhet ger denna granskning följande anledning till erinran.

Riksintresse

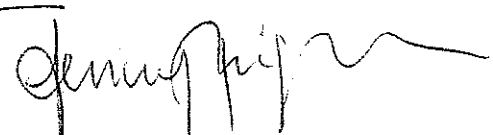
Enligt handlingarna är områdesbestämmelsernas syfte att säkerställa det riksintresse för kulturmiljön som utgörs av Övre och Nedre Österfors och som finns redovisat i den kommunala översiktplanen. Områdesbestämmelsernas yttre gräns överensstämmer inte med riksintressets gräns. Om avvikelser ska ske bör motivering anges.

Övrigt

Strandskyddet innebär inte enbart förbud mot byggnader utan även mot anläggningar, anordningar och andra åtgärder som hindrar allmänhetens tillträde eller väsentligt försämrar livsvillkoren för växt- och djurlivet. Detta bör kompletteras i områdesbestämmelserna.

I den slutliga handläggningen av detta ärende har deltagit Lars Ingelström, beslutande och Jenny Friström, föredragande. Härutöver har företrädare för kulturmiljöenheten, miljövårdsenheten och rättsenheten deltagit.

Lars Ingelström
länsarkitekt

Jenny Friström
planarkitekt

Områdesbestämmelser för Österfors

Gagnefs kommun, Dalarnas län

UTLÅTANDE

Områdesbestämmelserna har varit utställda under tiden 2002-01-31 t o m 2002-03-01. Under utställningstiden har planhandlingarna funnits tillgängliga för granskning på kommunkontoret samt hos Österfors byalag.

Efter utställning har planbestämmelserna kompletterats i mars 2002. Berörda myndigheter samt Österfors by m fl har underrättats om denna komplettering.

Under utställningen har ärendet bestått av följande planhandlingar:

1. Beskrivning, bestämmelser och kartbilaga
2. Bilaga: allmänna råd i byggnadsvård
3. Samrådsredogörelse
4. Fastighetsförteckning
5. Grundkarta

SAMMANFATTNING AV INKOMNA SYNPUNKTER

Yttranden utan erinringar

Följande remissinstans har inte framfört några erinringar mot planförslaget:
Länsstyrelsen, 2002-02-04 och 2002-03-18

Yttranden med erinringar

Här följer en sammanfattning av och kommentar till under utställningstiden inkomna synpunkter. De skriftliga yttrandena finns i sin helhet tillgängliga hos miljö- och byggförvaltningen.

Österfors Byalag

2002-01-05 (före utställningstiden)

Belysningsanordningar, parabolantenner och solfångare skall ej omfattas av den utökade lovplikten. Utökad lovplikt skall vara avgiftsfri:

Kommentar: Områdesbestämmelserna har i utställningshandlingarna ändrats så att med belysningsanordningar avses endast gatu- och vägbelysning. Utökad lovplikt för parabolantenner har tagits bort i utställningshandlingarna. För solfångare bör däremot den utökade lovplikten kvarstå, så att miljö- och byggnadsnämnden ges möjlighet att diskutera alternativ utformning och placering med fastighetsägaren. Avgift för bygglov mm fastläggs i särskild bygglovstaxa av Kommunfullmäktige. Miljö- och byggnadsnämnden har möjlighet att föreslå att vissa typer av bygglov kan vara avgiftsfria, detta regleras dock inte i områdesbestämmelserna.

Gagnefs LRF-avd

2002-02-18

För att kunna driva ett modernt rationellt jordbruk måste det vara tillåtet att ersätta befintliga orationella byggnader med ändamålsenliga, uppförda på ett för ägaren ekonomiskt försvarbart sätt

Kommentar: En lovprövning avseende en byggnad för ett modernt rationellt jordbruk kommer rimligtvis att innebära en avvägning mellan riksintresset för kulturmiljön och byggnadens ändamålsenlighet. Detta kan t ex innebära att kulturmiljöns "krav" blir olika i den täta bybebyggelsen och i den mera glesbyggda delen (där det stora jordbruket ligger).

Österfors Farm AB

2002-03-01

För att Österfors Farm skall vara kvar också i framtiden, och hålla odlingslandskapet i hävd, behöver det utvecklas och vara rationellt. Det betyder stora och kanske en annan typ av byggnader. Lönsamheten inom jordbruket är pressad så det får inte läggas på mer som kostar tid och pengar.

Kommentar: Se kommentar till Gagnefs LRF-avdelnings yttrande. För Österfors Farms del är det dessutom naturligt att i lovprövningen ta hänsyn till de förutsättningar och den skala på bebyggelsen som råder för just den delen av Österfors.

TIDIGARE FRAMFÖRDA SYNPUNKTER

Under samrådsskedet framförda synpunkter har beaktats genom ändringar inför utställningen eller besvarats i samrådsredogörelsen.

STÄLLNINGSTAGANDE

Önskemål att ej införa bygglovplikt för solfångare samt för jordbrukets ekonomibyggnader kan ej tillgodoses.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Miljö- och byggnadsnämnden föreslås besluta

att godkänna utlåtandet samt

att föreslå Kommunfullmäktige att anta områdesbestämmelserna

Gagnef 2002-04-15

Göran Borgstrand
Stadsarkitekt

ANTAGANDEHANDLING

Områdesbestämmelser för Österfors i Gagnefs kommun, Dalarnas län

Upprättade i januari 2002

BILAGA: ALLMÄNNA RÅD I BYGGNADSVÅRD

BEBYGGELSE

BYN

Vi har idag svårt att föreställa oss vilken helt avgörande betydelse för livsföringen som byn hade under tidigare århundraden. Den var, för att citera den svenska folklivsforskaren Sigurd Erixon, "ett litet samhälle med egna lagar och sedvänjor, parlament och egna ämbetsmän". Den följde sina egna traditioner, som ofta inte var så lätta att ändra på ens för statsmakterna.

Byn i äldre tid med sin oftast täta bebyggelse kan liknas vid ett stadssamhälle i liten skala. Innevånarna kände varandra väl då de i så mycket måste samarbeta. Skiftesförhållandena var invecklade och varje bonde hade många små tegar insprängda i ett gytter bland andra bybors. Djurens bete måste samordnas både hemma kring byn och vid fäbodställena. Vägarna såväl i byn som i de stora skogarna måste hållas i stånd både vinter och sommar. Stängselfrågan påkallade särskild uppmärksamhet under våren. Kvarnar och sågar och tröskverk var oftast ägda av flera bybor tillsammans. Allt detta och mera därtill kunde regleras i bl a byordningarna.

Erixon påpekar, att ledamotskapet i ett bysamhälle innebar, att man var medlem i en brödrakrets, där var och en kände ansvar för de andra. Å ena sidan var bylaget en hjälpororganisation, å andra sidan avsåg det att skydda de olika medlemmarna för intrång i deras rättigheter. Den sociala kontrollen var omfattande.

Det är 1500-talets välstånd som leder till att ensamma gårdar och små byklungor utvecklas mot större byklungor genom att gårdarna klyvs eller växer ut med flera hushåll på varje gård.

När befolkningen växer och behovet av åkermark ökar flyttas byarna i många fall, som t ex Västerfors, från den bördiga åkerjorden upp mot skogskanterna. I några fall flyttas byarna på grund av närheten till älven och svårigheterna vid höga vårfloder med översvämningar och undermineringar av strandbrinken som resultat. 1764 spolades stora delar av Forsgårde bort med vårfloden.

Det händer också att hela byar försvinner. Grånäs var på 1500-talet en av Gagnefs största byar, men försvann helt på 1870-talet. I samma område försvann byarna Norra och Södra Sanda samt Åsarna på 1600-talet. Norrbjörka norr om Gagnefsbyn försvann i början av 1700-talet.

Bilagans allmänna råd i byggnadsvård är ett utdrag ur "Kulturmiljöer i Gagnefs kommun, kulturhistorisk miljöanalys," Dalarnas museums serie av rapporter: 17, utgiven av Gagnefs kommun och Dalarnas museum. Text: Kjell Sundström och Maria Norell-Lannebro. Foto: Maria Norell-Lannebro och Roland Andersson (där ej annat anges).

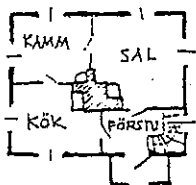
Bastun (torkstugan) och smedjan placerades också vid sidan om gården, då verksamheten lätt kunde ge upphov till eldsvåda.

Rödfärgen introducerades någon gång efter 1850-talet. Först färgades endast boningshus och viktigare byggnader i gårdsfyrkanten. Rödfärgen slog igenom mycket ojämnt och ännu kan man stöta på enstaka ofärgade gråa gårdar. Fäbodarna är ännu till stor del ofärgade, men även här sprids rödfärgen i missriktad bevaringsnit.

Det äldsta takmaterialet var brädor, vedklovar eller torv, som låg över flera lager näver. Efter 1850-talet slår pärttaget igenom på bred front, för att i sin tur efterträdas av tegeltaget mot sekelskiftet. Även här var det först och främst boningshusen som belades med de nya takmaterialen.

Mot 1800-talets slut sker även större förändringar genom att bostadshusen får en ny utformning. Det är främst två olika typer av boningshus som ersätter enkelstugan och parstugan. Den ena benämns korsformig plan och är mer eller mindre kvadratisk till sin grundplan. Skorstensstocken ligger i mitten och runt den ligger fyra rum i bottenvåningen, ett i vardera hörnet av huset.

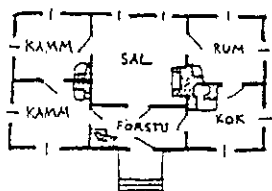
KORSFORMIG PLAN

bredd: 7-8m
längd: 8-9m

Den andra typen benämns salsbyggnad, då mittrummet i huset ofta är förstorat till en sal. Det är större byggnader med en sexdelad plan med två skorstenar. Förebilden är prästgårdar och mindre herrgårdar där detta utseende förekommit sedan 1600-talet. Fasaden har en strängt symmetrisk uppbyggnad.

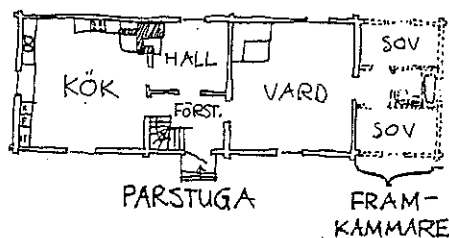
SALSBYGGNAD

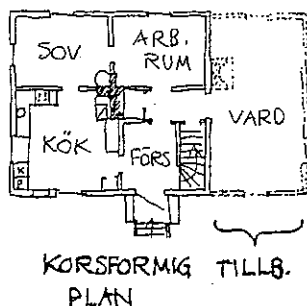
bredd: 7-8m
längd: ca 13-15m

OMBYGGNAD

Om- och tillbyggnader bör genomföras med stor varsamhet och den nuvarande utformningen i helhet och detaljer, samt färgsättningen, bör bevaras, om inte byggnadsnämnden bedömer att ett annat utförande är uppenbart lämpligt från kulturhistorisk synpunkt. Gör inte större ingrepp än vad som är absolut nödvändigt. Tillbyggnader, ombyggnader och energibesparande åtgärder behöver inte - om de görs med eftertanke - förstöra husets karaktär.

Enligt tradition har parstugor vid tillbyggnad förlängts med en sk framkammare. Förslag till rumsfördelning

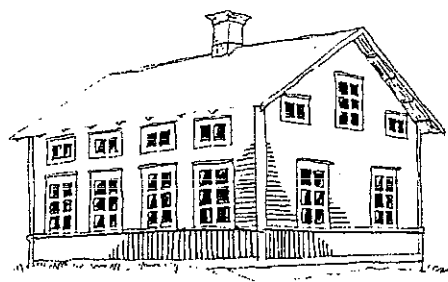

Bästa sättet att bygga till ett hus med korsformig plan är förlängning, till useendet liknande en salsbyggnad. Förslag till rumsfördelning

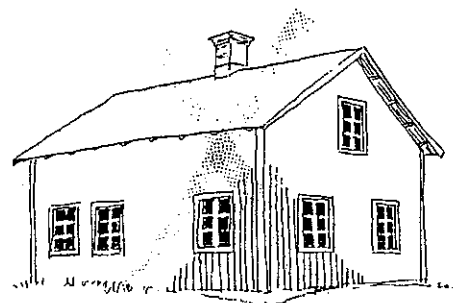
Inte sällan får äldre byggnader vid renovering nya romantiserande byggnadsdelar och byggnadsdetaljer, t ex fönsterluckor, svartmålade knutlådor mot röda fasader, blyinfattade fönsterglas etc. Sådana tillägg är främmande för byggnaden och avspeglar snarare dagens mode än kulturhistorisk hänsyn. Avgörande för husets kulturhistoriska värde är istället ursprungligheten i exteriör och interiör. Pastischer och konstlade försök att framställa nybebyggelse äldre än den är bör också undvikas.

FASADER

Det är av största vikt att kulturhistoriskt värdefulla byggnader i känsliga miljöer får behålla sina fasader i oförändrat skick. I första hand gäller detta fasadernas material och färg. Plåtpanel, plast, fasadtegel och andra material, som är främmande för miljön och för de äldre husens karaktär, bör ej användas.

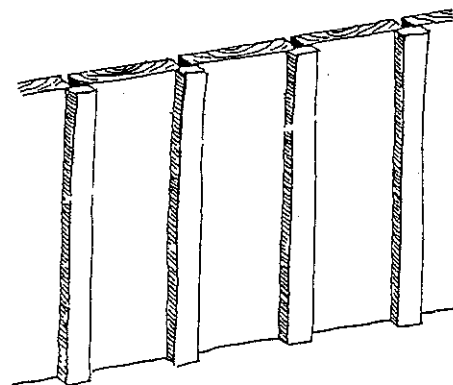

Ett intressant sekelskifteshus med tidstypisk sportpanel och fönstersättning

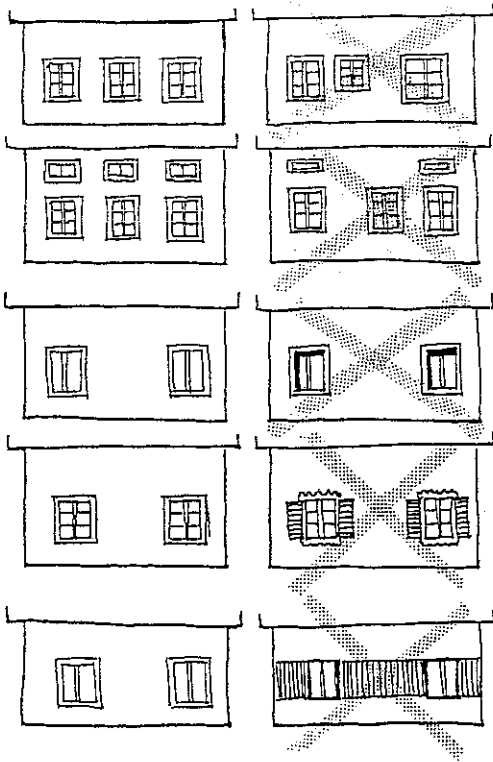

Samma hus efter ombyggnad och tilläggsisolering. Man har satt på lockpanel, ändrat fönsterstorlek och -sättning. Resultatet blir en anonym kåk, utan tidskaraktär.

Trä har av ålder varit det naturliga byggnads materialet i Sverige. Timmerstommen är idag sällan frilagd utan klädd med träpanel i olika utförande eller putsad. Den äldre panelerna var locklistpanel. När lockpanel kom till användning varierade brädornas bredd och ofta använde man valkantat virke. Den nuvarande exakta lockpanelen med lika breda brädor har egentligen ingen traditionell bakgrund. Vid sekelskiftet slog den så kallade "snickarglädjearkitekturen" igenom. Fasaderna kläddes in med omväxlande stående och liggande panel, ofta av fas- eller pärlspontade brädor. Glasverandor, lövsågade utsmykningsdetaljer, putsimiterande fönsterfoder och långt utskjutande takkonsoler utgör andra tidstypiska element.

Locklistpanel. Den vanligaste panelen i traditionell byggnadskultur.

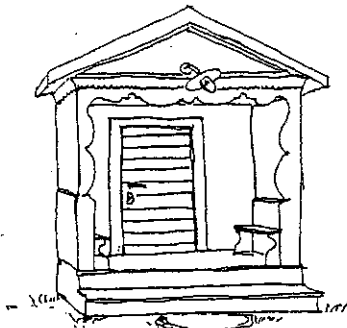

Lämpliga och olämpliga fönsterutformningar.

Fönstren på trähus inramas med enkla fönsterfoder av hyvlat virke som vitmålas. Svartmålade foder har ingen tradition. Undvik jalusier, fönsterluckor eller fönsterband. De är främmande inslag som inte har någon direkt funktion.

DÖRRAR

Entrépartiets utformning är mycket viktig för husets karaktär. En väl utformad entré är välkomnande medan en dåligt utformad kan kännas avvisande. Äldre hus hade ofta farstuvist eller brokvist. Denna bör behållas med eventuella dekorationer och mönster.

Öppen brokvist från 1800-talet med figursågade bräder, ej svarvade stolpar. Dörr med enkel liggande panel.

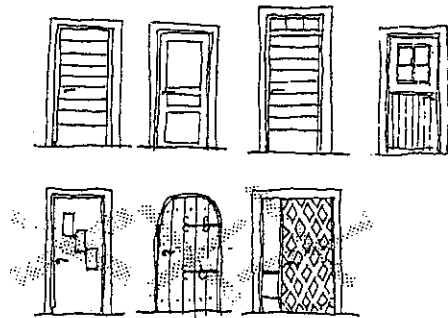
Ofta har det hänt att ett hus vid någon renovering fått ett nytt entréparti eller en ny veranda i en främmande stil som ej passar med huset. Skall huset åter rustas upp, är det lämpligt att

med hjälp av t ex gamla fotografier, återställa den ursprungliga entrén eller farstukvisten.

Är dörrbyte nödvändigt av energisparskäl, kan den gamla ytterdörren hängas om i fasadens ytterliv och nya tätare dörrar sättas upp innanför.

Skall ytterdörren bytas, så välj en nytillverkad dörr som har en enkel äldre karaktär. De flesta ytterdörrar har tyvärr en överdriven prålighet i fantasimönster, främmande träslag och höga smala sidoljus, vilket är stilbrott på ett gammalt hus.

Dörrar på trähus omges av ett enkelt dörrfoder av hyvlat virke.

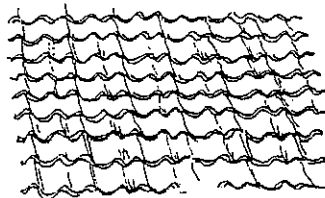

Lämpliga och olämpliga dörrutformningar.

TAK

Taken har också sin kulturhistoria. De enkla husen hade alltid sadeltak med en taklutning på 25-35 grader med enklast möjliga taktäckning. Mer eller mindre platta valmade tak eller höga spetsiga tak i 45 graders lutning, som är vanliga på nutida typhus, är helt främmande i bymiljöerna.

Gamla taktäckningsmaterial bör bevaras. Pärttak kan läggas om och har en god hållbarhet om de hålls efter och tjäras om då och då med trätjära. Den bästa pärtten är handkluven, då sådan följer fibrerna och inte skär av dessa som maskinkluven pärt.

Tegeltak med livlig yta

Har man ett gammalt tegeltak, bör man sträva efter att återanvända de gamla takpannorna även efter en renovering. Det äldre enkupiga taktegllet har dessutom en förmåga att kunna jämna ut ojämnheter i den gamla takstolen i och med att passformen inte behöver vara så exakt vid läggningen. Om antalet pannor inte räcker till båda sidorna på huset, kan man välja ett nytt tegel mot gården och samla ihop

Vid omfärgning av fasader bör väl sammanhållna miljöer respekteras. Hänsyn till helheten bör väga tungt. Färgvalet kan grundas på framtagna äldre färgskikt eller äldre avbildningar i färg. Tyvärr har många hus på senare tid i samband med renoveringsarbeten fått en modebunden, gräll och för bygden främmande färgsättning.

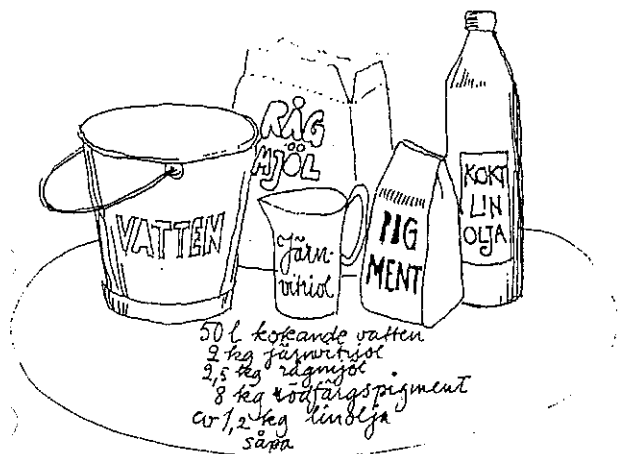
VARUMÄRKE
ÅRSTÄLLNINGEN
FRÅN STORA KOPPARBERG

Detta märke på förpackningen garanterar att rödfärgen innehåller pigment från Falu gruva

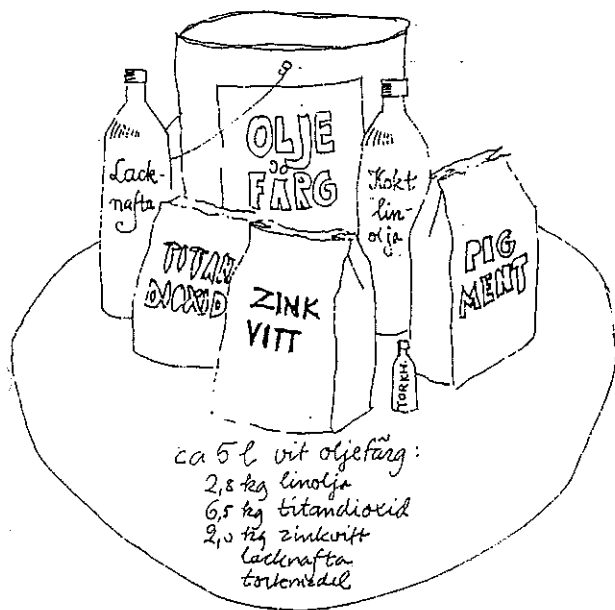
Moderna plast- och syntetfärger bör ej användas utomhus. De är dyrare, färgytan förändras med tiden, färgen har sämre varaktighet och är svårare att underhålla. En del av dem är fuktgenomsläppliga vid första målningen men blir tätare när de målas om. I allmänhet släpper de emellertid inte igenom fukt och skador kan därför uppstå på träet under färgen. Färgen kan även lätt bli bubblig och flagna.

Laserande färger har låg pigmenthalt och är därför genomsynliga. De har ingen tradition och bör ej förekomma i äldre miljöer.

En ofärgad byggnad bör ej målas. Timmer eller gamla träpaneler klarar sig bra utan färg, om byggnaden i övrigt underhålls. Den naturliga gråtoningen kan påskyndas genom att huset bstrykes med järnvitriol. Behandlingen har även en skyddande verkan.

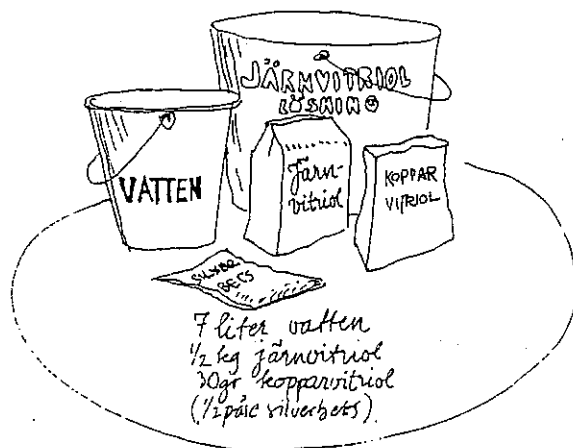

Recept till rödfärg

Recept till oljefärg

Träfasaderna bör målas antingen med ren oljefärg eller med äkta falurödfärg. Oljefärgen låter träet andas och är lätt att måla om. Samma sak gäller den riktiga rödfärgen (utan tillsatser), som dessutom impregnerar träet och åldras vackert. Ingen annan färg är lättare och billigare att måla en träfasad med. Men har man en gång övergått till en annan färgtyp är det omöjligt att återgå till rödfärg. Uthus bör alltid målas med rödfärg. Den äkta rödfärgen med pigment från Falu gruva har en hussymbol på förpackningen.

Vitriolfärg

Ett gammalt rödfärgat hus hade i Gagnef knutbrädor, vindskivor, fönsteromfattningar osv målade i vitt eller gråvitt - aldrig svart.